

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΚΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ—ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1929

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α, ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ", — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ, 50
ΑΘΗΝΑΙ

Κ.Τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Θέατρον Ἀθηναίων, θίασος «Σπουδή» «Τὸ ζωντανὸ πτώμα», δράμα σὲ 12 εἰκόνες ὑπὸ Λέοντος Τολστοῦ.

Στὸ Ἀθηναίον, τὸ μόνον πιά καθαυτὸ θερινὸ θέατρο τῶν Ἀθηναίων, δραματικὸς θίασος ὑπὸ τὸν κ. Μάριο Παλαιολόγο μετὰ τὸν μετριοφρονα τίτλο «Σπουδή», ἀρχισε τὶς παραστάσεις του μετὰ τὸ «Ζωντανὸ πτώμα» τοῦ Τολστοῦ.

Τὸ ἔργο αὐτὸ δὲν εἶναι διασκευὴ μυθιστορημάτων, ὅπως ἄλλα μετὰ τὸν ὄνομα τοῦ Τολστοῦ. Ὁ μεγάλος συγγραφεὺς τὸ ἔγραψε ἀπ' εὐθείας γιὰ τὸ θέατρο, μόνον πού τὸ φύλαγε στὸ σურτάρι του, γιατί εἶχε τὴν ἰδέαν πὼς δὲν θάταν ὀφέλιμο στὸν κόσμον. Μία μέρα, βλέποντας στὴ βιτρίνα ἐνὸς βιβλιοπωλείου τὴν «Ἄννα Καρενίν» καὶ τὴν «Σονάτα τοῦ Κράτσερ», ἀκέφθηκε πὼς καὶ αὐτὰ δὲν τὰχε γράψει «γιὰ νὰ ὀφελήσουν τὸν κόσμον» καὶ ὁμοίως τὸν ὀφέλησαν. Θυμήθηκε τότε τὸ ξεχασμένον «Πτώμα» καὶ ἀποφασίσαιε νὰ τὸ παρουσιάσῃ. Ἀλλ' ἡ ἱστορία ἦταν πραγματικὴ. Ἐνας νέος, — γιὸς τῆς κυρίας ἐκείνης πού εἶχε ξαναπαντρευθεὶ ζώντας τοῦ πρώτου τῆς συζύγου, πού τὸν ἐνόμιζαν ὅλοι πεθαμένον, — ἐπισκέφθηκε τὸν Τολστοῦ καὶ τὸν παρακάλεσε νὰ βάλῃ τὴ δημοσίευσιν, γιατί μπορούσε νὰ βλάψῃ τὴ μητέρα του. Ἐτσι τὸ δράμα δὲν παίχθηκε καὶ δὲν τυπώθηκε παρά μόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συγγραφέα. Καὶ ἂν δὲν «ὀφέλησε τὸν κόσμον», ὅπως θὰ τὸ ἐννοῦσε ὁ Τολστοῦ, ἔκαμε ὅμως μεγάλη αἰσθητικὴ παντοῦ, καὶ ὡς δράμα καὶ ὡς κινηματογράμα ὑστερα. Τὴν ἴδιαν αἰσθητικὴν ἔκαμε καὶ στὸ Ἀθηναίον, ὅπου, μετὰ τὴν ἀλήθειαν, δὲν παίχθηκε καθόλου ἄσχημα. Ἄν ὄχι τίποτ' ἄλλο, ὁ συμπληρωτικὸς θίασος τῆς «Σπουδῆς», ὁ χωρὶς ἀξιώσεις, εἶδει πὼς θὰ μπορούσε νὰ ἐργασθῇ, ἂν ἐβρισκε ἔργα εἰδικὰ γιὰ τὸ κοινὸ τοῦ ὑπαίθριου θεάτρου, τοῦ σχεδὸν συνοικιακοῦ, — δράματα χτυπητὰ, μετὰ μεγάλας γραμμῆς, μετὰ φωνῆς, μετὰ ἐξφωνητῆ, ἢ κωμωδίας ἐξωφρενικῆς, γιὰ πολλὰ γέλια, — καὶ τάνεβαζε ἀρχετὰ μελετημένα σὰν τὸ «Ζωντανὸ Πτώμα».

Γιατὶ ὁμολογουμένως ὁ θίασος ἔχει καλὰ στοιχεῖα. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν κ. Παλαιολόγο πού οἱ θεατροφιλοὶ θυμοῦνται καλῶς τοῦ ἐπιτυχίους, εἶναι οἱ δεσποινίδες Σαγιάννου καὶ Μαρσέλλου, γνωστὲς καὶ ἀγαπητὲς στὸ κοινόν, καὶ ἀκόμα ἡ δ. Μέλη Βλαστοῦ, μὰ νέα Κερκυραία μετὰ πολὺ εὐπρόσωπὴ ἐμφάνισιν καὶ μετὰ ταλέντον ἐπιδεκτικόν ὡραίας ἐξέλιξης. Εἶναι ἀκόμα οἱ κκ. Βλαχόπουλος, Αὐλωνίτης, Καροῦσος, Βολάνης, καὶ ἄλλοι δόκιμοι ἢ καμωμένοι ἤδη ἠθοποιοί. Ἐνας ἀπ' αὐτούς, ὁ νέος κ. Π. Κατσέλης, διευθύνει τὴν σκηνὴν μετὰ πολλὴν ἰκανότητα. Τὸ «Ζωντανὸ Πτώμα» τὸ παρουσίασαν ἰκανοποιητικὰ. Μᾶς ἀρεσαν προπάντων ὁ κ. Παλαιολόγος ὡς Φέντια, ἢ χαριτωμένη δ. Σαγιάννου ὡς τσιγγάνα Μάσσα, καὶ ὁ κ. Αὐλωνίτης ὡς ἀνακριτής. Ὅσο γιὰ τὴν μεγάλην ἐκείνη «στιγμὴν» τῆς χειραψίας, τὴν πρὸ συγκινητικὴν τοῦ ἔργου, οἱ κκ. Παλαιολόγος (Φέντια) καὶ Καροῦσος (Βικτορας) τὴν ἐπαιξαν ἀληθινὰ σὰ μεγάλοι ἠθοποιοὶ καὶ ἔδωσαν στὸ

κοινόν μιὰ γενναίαν ἀνατριχίλα. Αὐτὴ δάμασε καὶ τοὺς ἀγριούς ἐκείνους τοῦ Ἀθηναίου πού ἀπὸ τὰ τελευταία καθίσματα φώναζαν «δυνατότερα ! δυνατότερα !», ὅσκις ὁ κ. Παλαιολόγος χαμήλωνε τὴ φωνὴν γιὰ νὰ παίξῃ «ἐσωτερικὰ». Ἀλλὰ εἶπαμε, ἀπὸ τὸ Ἀθηναίον ὅλα τὰ ἐσωτερικὰ, ἔργα καὶ παιξίματα, ἀποκλείονται. . . . Γε. Ξ.

Υ. Γ.— Τὰ τρία μονόπρακτα τῶν «Νέων», στὸ Παγκράτι, δὲν μπορούσαμε, δυστυχῶς, νὰ τὰ ἴδοῦμε. Ὅσο γιὰ τὸν «Βολπόνε», τὸ καλύτερον ἔργον ἀπ' ὅσα μᾶς ἔδωσε ὡς τώρα ἢ «Ἐλευθερὴ Σκηνή» καὶ τόσο ὡραία παιγμένο, — ἓνα ἔργον πού πρέπει νὰ τὸ ἴδωσιν ὅλοι, — θὰ γράψουμε στὸ ἐρχόμενο. Ἐπίσης γιὰ τὴν «Δεσποινίδα Δικηγόρον» τοῦ κ. Συναδινού, πού ἀναγγέλλεται στῆς Κυβέλης γιὰ τὴν 15 Ἰουλίου.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

P. L. Estève : Γύρω ἀπὸ τὸν Βαλερὺ (μετάφρ. τῆς Κ^α Ἑλλης Λαμπρίδης).

Στὴ σειρά τῶν ἐπιστημονικῶν, φιλοσοφικῶν, κριτικῶν μελετῶν, πού, σὲ μικρὰ ἀutoτελῆ τεύχη ἐκδίδει, καιρὸ τώρα, σὲ κανονικὰ διαστήματα — δεκαπενθήμερα ἢ μηνιαία — μεταφρασμένα καὶ φροντισμένα ἀπὸ τὴν Κ^α Ἑλλη Λαμπρίδην, ὁ οἶκος Καλλέργη, ἐδημοσιεύθηκε καὶ ἡ γνωστὴ μελέτη τοῦ Ἐστέβ γιὰ τὸν Βαλερὺ, πού γαλλικὰ πρωτοφάνηκε σὲ κάποιον τόμον τοῦ «Roseau d'Or», ἂν δὲν γελιέται. Εἶναι μελέτη καλογραμμμένη, πυκνὴ καὶ ἀρχετὰ ἀναλυτικὴ συγχρόνως, καὶ πού φωτίζει ἀπ' ὅλες σχεδὸν τὶς μεριὰς τὴν τόσο πολύτροπὴν, πλατεῖαν καὶ ἰσχυρὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Πῶλ Βαλερὺ. Τὸ ὕψος τῆς μόνον μπορούσε ἴσως νὰ ἦταν κάπως πρὸ λαγαρόν· ἀλλὰ πὼς νὰ μιλήσῃ κανεὶς γιὰ «ἐρημητικόν» συγγραφέαν μετὰ ὕψος ὄχι λιγὰκι ἐρημητικόν ; Δὲν ἔχουν ὅλοι τὸ χάρισμα τοῦ Ταιν καὶ τοῦ Σαιντ-Μπέβ· μιλώντας καὶ γιὰ τὸν πρὸ στρυφνὸ φιλόσοφον, τὸν Maine de Biran, καὶ γιὰ τὸν πρὸ σκοτεινὸ μυστικόν, τὸν Σαιν-Μαρτέν, νὰ εἶναι εὐχάριστοι, λαγαροί, προσοίτοι καὶ στὸν κοινότερον ἀναγνώστην, σχεδὸν σὰν μυθιστοριογράφοι.

Ἡ μελέτη τοῦ Ἐστέβ εἶναι περισσότερον φιλοσοφικὴ, παρά αἰσθητικὴ, ἴσως γιατί πολλοὶ ἐκτιμοῦν περισσότερον τὸν Βαλερὺ ὡς διανοητὴν παρά ὡς λογοτέχνην, ἀλλ' ἴσως καὶ γιατί στὸν Βαλερὺ, τέχνην καὶ σκέψιν δὲν ξεχωρίζονται ἢ φύσιν, ἢ τάσιν τοῦ πνεύματός του, εἶναι πρὸς μίαν ἐνότητα, ὅπου ὅλα συγχωνεύονται σὲ κάτι ἀδιάσπαστόν, — τέχνην, ἐπιστήμην, φιλοσοφίαν. Μεγάλαις συνθετικαῖς γραμμῆς, βυθομετρηταῖς ἀπὸ ἐκεῖνες πού προχωροῦν ὡς τὰ μύχια ἐνὸς συγγραφέως, τολμηρὰ ξεσκεπάσματα πού δὲν ἀφήνουν τίποτε στὴν σκιά, δὲν ὑπάρχουν στὴν μελέτη τοῦ Ἐστέβ. Ζωηρὴ, ὀλοκληρωμένη, ὀλοσώματη στημένη μπροστὰ μᾶς, δὲν βγαίνει ἀπὸ τὴν μελέτην τοῦ ἢ μορφὴν τοῦ Βαλερὺ, ὅπως καὶ ἀπὸ καμμιὰ ἄλλωσιν, ἀπ' ὅσας ἔτυχε ὡς τώρα νὰ διαβάσω, μελέτη γάλλων κριτικῶν

γιά τὸν ποιητὴ τῶν «Charmes». Μόνον ἓνας Σουαρὲς ἴσως θὰ μποροῦσε νὰ μᾶς ὀλοκληρώσῃ τὴν φυσιογνωμία τοῦ Βαλερύ· ἀλλ' ὅς γνωστὸν ὁ κάπως ὑπεροπτικὸς μεγαλύτερος σύγχρονος Γάλλος πορτραίτιστας, καλὰ ἢ κακὰ, σπάνια ἀσχολεῖται μὲ τοὺς συγχρόνους τοῦ προτιμᾶ τοὺς πεθαμένους.

Κάνει καλὰ, πού δὲν ξεχωρίζει οὔτε στιγμή τὸν φιλόσοφο ἀπὸ τὸν ποιητὴ Βαλερύ, ὁ Ἐστῆβ' στὸν Βαλερύ πρῶτη καὶ κύρια, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος ἐπανελημμένως τὸ ἐτόνισε, εἶναι ἡ σκέψη, καὶ ὄχι κάθε τι — διάθεση ψυχικὴ, αἰσθημα, συναίσθημα, ἐνθουσιασμός — πού προετοιμάζει, πού δημιουργεῖ τοὺς ὄρους τοῦ ἀναβρύσματος τοῦ τραγουδιοῦ. Θὰ ἤθελα, ὡστόσο, νὰ ξεμονάχιαζε τὸν ποιητὴ ἀπὸ τὸν φιλόσοφο ὁ Ἐστῆβ' καὶ νὰ μᾶς μιλοῦσε γιὰ τὸν πρῶτο κάπως εἰδικώτερα, ἀφοῦ, τὸ κάτω, κάτω, τόσο πολὺ μᾶς ἐνδιαφέρει ὁ Βαλερύ, ὄχι γι' αὐτὰ πού ἔγραψε, ὅσο γιὰ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖον τὰ ἔγραψε. Νὰ φοβήθηκε τάχα μήπως καὶ φιλοσοφικὰ καὶ ποιητικὰ ἔβγαινε μειωμένος ἀπὸ μιὰ τέτοια ἀνάλυση ὁ Βαλερύ; Δὲν τὸ πιστεύω, μολονότι πολλοί, «μὲ ἀποδείξεις εἰς ἐπίφρῳσιν», τὸ ἰσχυρίζονται. Γιὰ τὸ περιώνυμο «Θαλασσινὸ Νεκροταφεῖο» ἐλέχθη, αἰφνης, ὅτι τὸ μόνο πραγματικὰ νέο καὶ πρωτότυπο πού ἔχει εἶναι τὸ τελικὸ του ἀναφτέρωμα, >I.e vent se lève, il faut tenter de vivre», — ἡ προσπάθεια μᾶλλον πρὸς κάποιον ἀναφτέρωμα· καὶ ὅτι ὄλο τὸ ἄλλο ποίημα ἔχει τὸν πῶ κοινὸ τόνον νιχιλισμοῦ, ἕναν τόνον πού τὸν βρίσκομε ὀξύτερο κ' ἐντονώτερο σὲ μερικὲς στροφές τῆς «Belle Heaulmière» τοῦ Βιγιόν.

Γιὰ τὴν μετάφραση τῆς μελέτης ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ὅτι ἐγίνε εὐσυνείδητα, ἀλλ' ὅτι θὰ ἐκέρδιζε ἴσως, ἂν ἡ Κ^α Λαμπρῶδη δὲν παρακολούθησε ἀπὸ τόσο κοντὰ τὸ κείμενο, ἂν μετέφραζε πῶ ἐλεύθερα, καὶ κάπου κάπου, πῶ δημιουργικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ. Π.

Ἄντρεα Καραντώνη : «*Εἰσαγωγή στὸ Παλαμικὸ Ἔργο*».

Καὶ ἄλλη μελέτη γιὰ τὸν Παλαμᾶ, πλατύτερη κάπως ἀπὸ τὶς δυὸ μελετοῦλες τοῦ κ. Κατσιμπαλή, ἀλλ' ὄχι, δυστυχῶς, καὶ οὐσιαστικώτερη. Ὁ κ. Καραντώνης μεγάλο μέρος τῆς μελέτης του ἀφιερώνει στὴν ἀντίκρουση τῶν ἐπικριτῶν τοῦ Παλαμᾶ, καὶ σ' ἕναν παραλληλισμὸ Σολωμοῦ καὶ Παλαμᾶ ἐντελῶς περιττὸ καὶ ἄσκοπο. Ἄλλος ὁ Παλαμᾶς, ἄλλος ὁ Σολωμός. Ὁ καθεὶς μὲ τὰ μεγάλα του χαρίσματα καὶ μὲ τὰ ἐλαττώματά του. Ὅσο γιὰ τὴν ἀντίκρουση τῶν ἐπικριτῶν τοῦ Παλαμᾶ, Θεέ, τί τί κόπος χαμένος! Ὅχι οἱ ἴδιοι, βέβαια, θὰ μεταβάλουν γνώμη μὲ τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ κ. Καραντώνη, οὔτε ὅσοι τοὺς πιστεύουν καὶ τοὺς ἀκολουθοῦν.

Στὴν οὐσία τῆς, ἡ μελέτη τοῦ κ. Καραντώνη δὲν μᾶς μαθαίνει τίποτε καινούριο. Ἐπαναλαμβάνει πράγματα γνωστὰ καὶ πού ἔχουν λεχθῆ χίλιες φορές ὡς τώρα. Ὅτι μὲς στὸ ἔργο τοῦ Παλαμᾶ, «μπορεῖ κανεὶς νὰ ξεχωρίσει ὅλες

τὶς κατεύθυνσεις καὶ τὶς τεχντροπίες πού ἀκολούθησαν καὶ ἀνάπτυξαν οἱ σύγχρονοί του καὶ οἱ κατοπινοί του, ὅλες τὶς ἐθνικὲς προσπάθειες τῆς Ἑλλάδας τῶν τελευταίων χρόνων (σωστό) ὅλη τὴν ἀνησυχία καὶ τὴν ἀνώμαλη καὶ σπασμωδικὴ ἐξέλιξη τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς (καὶ αὐτὸ ἐπίσης) μὲ τὰ ἰδανικά της, μὲ τὶς ἀδυναμίες της, καὶ τὴν καρποφορώτερη ἐφαρμογὴ τῆς γλωσσικῆς ἐπανάστασης, μαζί μὲ τὶς φάσεις τοῦ γλωσσικοῦ ἀγώνα». Ὅτι ὁ Παλαμᾶς «ξεπέρασε τὴν δυναμικότητα τοῦ περιβάλλοντός του, καὶ μάλιστα μέσα σὲ καιροὺς τόσο μεταβατικoὺς καὶ τόσο ταραγμένους», — αὐτὸ δὲν μᾶς τὸ πρωτομαθαίνει ὁ κ. Καραντώνης. Ἐγράφηκε πολλὲς φορές. Ὅπως ἐπίσης καὶ τὸ ὅτι «ὁ Παλαμᾶς μᾶς δείχνει συγκεκριμένα τὸν δρόμο τοῦ πολιτισμοῦ μας», ὅτι εἶναι «πρόδρομος καὶ προφήτης μᾶς μελλοντικῆς ζωῆς καὶ μιᾶς ἀνώτερης συνολικῆς πνευματικῆς ἀνθήσης», καὶ ὅτι δὲν εἶναι, ὅπως παρασταίνεται συνήθως, «στενὸς πατριδολάτρης, ἀλλ' «ἓνας πλατῆς ἑλληνιστῆς πού θέλησέ νὰ ξαναζωντανέψει μέσα στὸ ἔργο του ὅλες τὶς ἀποκρυσταλλωμένες μορφές τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ μὲς ἀπὸ τὴν μακρόχρονη του καὶ πολυσύνθετη ἐλέξιξη, ἓνας εἰρηνόφιλος».

Καὶ ὅπου ὁμως μιλεῖ λιγώτερο γενικὰ ὁ κ. Καραντώνης, καὶ ὅπου ἐπιχειρεῖ νὰ χαρακτηρίσει ὀρισμένα ἔργα τοῦ Παλαμᾶ, πάλιν δὲν καταφέρνει νὰ μᾶς πει τίποτε καινούριο, τίποτε βαθὺ καὶ οὐσιαστικὸ. Γιὰ τὸν «Δωδεκάλογο τοῦ Γύφτου» γράφει ὅτι συγκεντρώνεται (σ' αὐτὸν) «ὀλοκληρωτικὰ ἢ τραγῆ καὶ ἡρωϊκὴ προσπάθεια τοῦ Παλαμᾶ, ν' ἀναστήσει μέσα στὴν ἀλήθεια τῆς ζωῆς καὶ τῆς τέχνης τὴν παραστρατισμένη Ἑλληνικὴ φυλῆ». (Ποῖαν ἀλήθεια; ποῖα τέχνης καὶ ποῖα ζωῆς;) Καὶ γιὰ τὴ «Φλογέρα τοῦ Βασιλιᾶ» ὅτι «τὸ κύριο πρόσωπο, ὁ Βουλγαροχτόνος, παρ' ὅλη του τὴν ἐξωτερικὴ βαρβαρὸσύνη καὶ παρ' ὄλο τὸ πολυσύνθετο καὶ σκοτεινὸ τῆς ἐποχῆς του, συμβολίζει τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα καὶ χαράζει μὲ τὴ δράση του μιὰ σταθερὴ πολεμικὴ γραμμὴ πού πάει νὰ συντρίψει τὴν πραγματικὴ βαρβαρὸσύνη, τὰ σλαβικὰ κύματα, πού, κάτι πολὺ βαθύτερο ἀπὸ μιὰ φυλετικὴ καταστρεφτικὴ ἐπιδρομὴ, λίγο ἔλειψε νὰ πνίξουνε μέσα στὸ χῶρος τῆς πνευματικῆς καὶ τῆς ψυχικῆς τους χτηνωδίας τὴν Ἑλληνικὴν ἐκπολιτιστικὴ παράδοση». Αὐτὸ πῶ τὸ διαβάσαμε καὶ στὰ γυμνασιακὰ ἐγχειρίδια τῆς ἱστορίας. Εἶναι μιὰ ἰδέα πού τὴν πιστεύομε ἀκόμη, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἴσως πῶ ἰδέα νεκρὴ, στενὴ, ἱστορικὴ, καὶ πού μᾶς ἐμποδίζει ν' ἀντικρύσωμε ὅπως εἶναι τὴν βαλκανικὴ πραγματικότητα καὶ νὰ λυτρωθοῦμε ἀπὸ τὴν μόνη ἀληθινὴ μας σκλαβιά, τὴν εὐρωπαϊκὴν;

Μ' ὅλη μου τὴν καλὴ διάθεση, δὲν κατῶρθωσα νὰ βρῶ τίποτε στὴ μελέτη τοῦ κ. Καραντώνη, πού νὰ δικαιολογῆ τὸν τόσο πομπῶδη καὶ σοβαροφανῆ τίτλο τῆς Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι οὔτε κ' ὁ συγγραφεὺς ἔδωκε μεγάλη σημασία στὸν τίτλο του· οὔτε αἰσθάνθηκε τὶς ὑποχρεώσεις πού γεννᾶ ἓνας τέτοιος τίτλος. Ἴσως ἡ ἀρχικὴ του